

Impact analyse

Naar aanleiding van de behandeling in de Tweede Kamer van de gewijzigde wet (WEB) in verband met het regelen van keuzedelen

Datum: 12 april 2016
Van: Regisseur Herziening MBO
Aan: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
p/a Directie MBO

Samenvatting

De in dit rapport beschreven analyse geeft zicht op de impact en gevolgen van de behandeling in de Tweede Kamer van de gewijzigde wet (WEB) in verband met het regelen van keuzedelen. De behandeling in de Tweede Kamer heeft geleid tot drie concrete wijzigingen op het wetsvoorstel:

1. Nota van wijziging “verzoek student” voor een niet-gekoppeld keuzedeel
2. Amendement Rog over het gemotiveerd afwijken van de keuzedeelverplichting
3. Amendement Lucas over meetellen van keuzedelen bij de slaag-zakbeslissing

Impact

In het algemeen levert de impact analyse het beeld op dat er processen, procedures en regelwerk voor instellingen bijkomen, naast de “reguliere” keuzedeelprocessen die moeten worden ingericht. Studenten dienen te worden ingelicht, tijdens de opleiding ontstaat druk op de begeleiding en instellingen moeten zich achteraf verantwoorden.

Onderstaand worden voor de drie wijzigingen de resultaten van de impact analyse op hoofdlijnen beschreven.

Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel

1. Instellingen staan voor een besluit over het wel of niet eenvoudig inzichtelijk maken van de mogelijkheid om niet-gekoppelde keuzedelen te kiezen. En als de keuze gemaakt is, in lijn daarmee communiceren met de student.
2. Voor het indienen en behandelen van verzoeken is een nieuw proces nodig met een sterke individuele component die niet gestandaardiseerd kan worden vanwege de inhoudelijke toets op overlap en het logistieke vraagstuk.
3. Er ontstaat druk op de begeleiding van studenten om er voor te zorgen dat studenten verstandige keuzes maken.
4. Instellingen leggen verantwoording af over het aantal verzoeken en de toe- of afwijzing daarvan.

Afwijken van de keuzedeelverplichting tbv persoonlijke, culturele of levensbeschouwelijke vorming

1. Instellingen staan voor een besluit over het wel of niet afwijken van de keuzedeelverplichting.
2. Indien afgeweken wordt, wordt de student geïnformeerd (ook over eventuele nadelen bij doorstroom) en wordt de keuzedeelverplichting aangepast per opleiding.

Van de drie wijzigingen, is dit de wijziging die de minste impact en het minste onvoorziene werk oplevert.

Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van de slaag-zakbeslissing vanaf 1 augustus 2018

1. Verwacht wordt dat deze wijziging meer voortijdig schoolverlaters oplevert ten opzichte van de situatie waarbij de hoogte van keuzedeelresultaten géén onderdeel uitmaakt van de slaag-zakbeslissing. Dat is nadelig voor de studenten die het betreft en de rendementen van de instellingen.
2. Deze maatregel werkt in de hand dat instellingen het keuzedeelaanbod strategisch samenstellen en dat de student makkelijkere keuzedelen kiest.
3. Er komt meer druk op de begeleiding van studenten om er voor te zorgen dat studenten haalbare keuzes maken; zeker in relatie tot het kiezen van niet-gekoppelde keuzedelen.
4. Er ontstaat meer administratieve last (administreren van het resultaat, inzichtelijk maken van de compensatie en diverse cohorten bestaan naast elkaar).
5. Er komt meer druk op de informatiestromen en het juist informeren van bijvoorbeeld de examencommissie.

Maatregelen

Instelling geven aan met name geholpen te zijn door handreikingen die houvast geven bij het inrichten van processen, het bijscholen van studiebegeleiders om studenten goed te kunnen adviseren. Graag zien de instellingen initiatieven voor kennisdelen in de vorm van casuïstiek en best practices en afstemming tussen ICT leveranciers over de vastlegging van keuzedelen. Daarnaast is men op zoek naar inzicht in de financiële impact van de herziening in het algemeen en de drie wijzigingen in het bijzonder.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Impact.....	1
Maatregelen	2
1. Inleiding	4
1.1 Deelnemers	5
1.2 Leeswijzer	5
2. Aanpak	6
3. Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel	7
3.1 Impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod	7
3.2 Impact op het kiezen van keuzedelen door de student	8
3.3 Impact op het uitvoeren en examineren van keuzedelen	10
4. Afwijken van keuzedeelverplichting t.b.v. vorming.....	11
4.1 Impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod	11
4.2 Impact op het kiezen van keuzedelen door de student	12
4.3 Impact op het uitvoeren en examineren van keuzedelen	13
5. Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van slaag-zakbeslissing	15
5.1 Impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod	15
5.2 Impact op het kiezen van keuzedelen door de student	16
5.3 Impact op het uitvoeren en examineren van keuzedelen	17
6. Overige onderwerpen.....	19
7. Voorstel centraal gefaciliteerde maatregelen	20
7.1 Algemeen.....	20
7.2 Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel.....	20
7.3 Afwijken van de keuzedeelverplichting t.b.v. vorming.....	21
7.4 Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van de slaag-zakbeslissing.....	21
8. Tips & trucs voor onderwijsinstellingen	22
8.1 Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel.....	22
8.2 Afwijken van de keuzedeelverplichting t.b.v. vorming.....	22
8.3 Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van de slaag-zakbeslissing.....	23

1. Inleiding

Begin 2016 is de gewijzigde Wet Educatie Beroepsonderwijs van kracht gegaan, opdat onderwijsinstellingen vanaf 1 augustus 2016 kunnen starten met herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen. In juni 2015 is het wetsvoorstel behandeld in de Tweede Kamer en met algemene stemmen aangenomen. Het wetsvoorstel is aangenomen inclusief een nota van wijziging en twee amendementen die op cruciale onderdelen van het wetsvoorstel hebben geleid tot aanpassingen.

De invoering van de herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen levert als vanzelf werk op voor onderwijsinstellingen. Enerzijds “regulier” werk omdat er onderwijs en examens moeten worden ontwikkeld, anderzijds nieuw werk door de introductie van keuzedelen. Deze voorbereidingen zijn bij instellingen in volle gang. Zij worden hierbij op allerlei manieren ondersteund door de betrokken partijen. Naast het werk dat al gedaan moest worden, heeft het bestuur van de MBO Raad het signaal afgegeven dat de nota van wijziging en de twee amendementen gevolgen hebben voor de uitvoering van het onderwijs. Partijen vinden het van belang deze gevolgen door middel van een impact analyse in kaart te brengen.

Vanuit haar onafhankelijke rol heeft de regieorganisatie Herziening MBO in opdracht van OCW samen met vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen deze impact analyse uitgevoerd. De analyse geeft zicht op de impact en gevolgen van de drie wijzigingen op het wetsvoorstel. De drie wijzigingen zijn:

1. Nota van wijziging “verzoek student” voor een niet-gekoppeld keuzedeel
2. Amendement Rog over het gemotiveerd afwijken van de keuzedeelverplichting
3. Amendement Lucas over meetellen van keuzedelen bij de slaag-zakbeslissing

In dit rapport worden de bevindingen gedeeld van de impact analyse evenals de voorgestelde maatregelen om het onderwijs te ondersteunen bij het werk dat gedaan moet worden.

1.1 Deelnemers

Vertegenwoordigers van de MBO Raad en medewerkers van de volgende scholen hebben deelgenomen aan de impact analyse:

Albeda College
Aventus
Clusius College
Graafschap College
Hoornbeeck College
Koning Willem 1 College
MBO Utrecht
Nova College
ROC De Leijgraaf
ROC Horizon College
ROC Kop van Noord Holland
ROC Mondriaan
ROC ter AA

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de aanpak geschetst om te komen tot de impact analyse. In hoofdstuk 3, 4 en 5 wordt per wijziging aangegeven: 1) de strekking van de wijziging, 2) de impact en 3) het onvoorziene werk. In hoofdstuk 6 zijn overige opmerkingen over impact opgenomen, naast de impact van de drie wijzigingen. In hoofdstuk 7 worden de maatregelen benoemd die door de deelnemers zijn voorgesteld om de onderwijsinstellingen te faciliteren bij het werk dat gedaan moet worden. In hoofdstuk 8 wordt een opsomming gegeven van “tips & trucs” die instellingen zelf bij de implementatie kunnen gebruiken.

2. Aanpak

In de voorgaande periode is op allerlei fronten door en met onderwijsinstellingen gewerkt aan het in kaart brengen van het werk dat gedaan moet worden om de keuzedelen te implementeren. Als start van de impact analyse is het bestaande materiaal geïnteriseerd. Documenten die hiervoor gebruikt zijn, zijn bijvoorbeeld “Bedrijfsvoering keuzedelen” en “Facts & figures keuzedelen”, zoals te vinden op www.herzieningmbo.nl/publicaties.

Met het bestaande materiaal als start, zijn twee bijeenkomsten georganiseerd met vertegenwoordigers van het onderwijs en van de MBO Raad. Tijdens de eerste bijeenkomst is de impact door de deelnemers aangevuld. De impact is geordend aan de hand van drie processen:

1. het bepalen van het keuzedeelaanbod door de instelling
2. het kiezen van keuzedelen door de student
3. het uitvoeren en examineren van keuzedelen

Vervolgens is per proces door de deelnemers in kaart gebracht welke (onvoorziene) werkzaamheden de drie wijzigingen hebben op het werk van de instelling. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen werk ten aanzien van:

1. (studenten)administratie
2. communicatie (richting studenten, collega’s binnen het onderwijs en het bedrijfsleven)
3. HR
4. planning en logistiek
5. examencommissie
6. verantwoording

De resultaten van de eerste bijeenkomst zijn door de regieorganisatie samengebracht in een notitie. Tijdens een tweede bijeenkomst hebben de deelnemers de notitie waar nodig aangevuld. Vervolgens hebben de deelnemers voor het onvoorziene werk maatregelen bedacht die 1) centraal gefaciliteerd kunnen worden om het veld te ondersteunen en 2) door de school zelf getroffen kunnen worden.

Het resultaat van beide bijeenkomsten is gevat in voorliggend rapport dat wordt opgeleverd aan OCW.

3. Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel

Naast het aanbod van gekoppelde keuzedelen bij de opleiding, kan de student een verzoek indienen bij de onderwijsinstelling om een keuzedeel te volgen dat niet gekoppeld is aan de kwalificatie waarop zijn opleiding is gebaseerd. De student kan bij zijn verzoek putten uit het gehele actuele keuzedeelaanbod van de instelling. Met zo'n niet-gekoppeld keuzedeel kan ook invulling gegeven worden aan de keuzedeelverplichting die hoort bij de betreffende opleiding. Als de instelling het verzoek honoreert dan volgt de student in plaats van een gekoppeld keuzedeel, een niet-gekoppeld keuzedeel. De instelling dient de student over deze mogelijkheid te informeren.

Een voorwaarde voor het honoreren van een verzoek van een student voor een niet-gekoppeld keuzedeel is dat het keuzedeel niet overlapt met een of meer onderdelen van de kwalificatie. De instelling is zelf verantwoordelijk voor het doen van deze controle op overlap. Een vereiste blijft dat de student moet kunnen kiezen uit voldoende keuzedelen die wél gekoppeld zijn aan de kwalificatie, volgens de aanbodverplichting die hierboven is beschreven.

In beginsel moet een verzoek voor het volgen van een niet-gekoppeld keuzedeel door de instelling worden toegewezen. Praktische bezwaren kunnen er echter toe leiden dat het verzoek van een student wordt afgewezen. Bijvoorbeeld omdat het roosterteknisch niet uitgevoerd kan worden of er is gebrek aan capaciteit. Of omdat de student een keuzedeel aandraagt dat niet in het gehele keuzedeelaanbod van de instelling is opgenomen. In het jaarverslag moet de instelling op hoofdlijn verantwoording afleggen over de verzoeken die zijn toegewezen én de verzoeken die zijn afgewezen en waarom.

3.1 Impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod

Bij het bepalen van het aanbod van keuzedelen komen er afwegingen bij voor de instelling. Een eerste afweging is of het totale keuzedeelaanbod van de instelling eenvoudig inzichtelijk wordt gemaakt voor studenten. Is het de bedoeling dat studenten dat overzicht zelf handig in kunnen zien? Of wordt daar juist niet voor gekozen en krijgt een student die een verzoek wil doen hierbij hulp van een docent of begeleider?

Een tweede afweging gaat over het wel of niet afspreken van gezamenlijke spelregels voor het informeren van de student over de mogelijkheid van het verzoek. Daarover kan instellingsbreed een uitspraak worden gedaan of het wordt aan de locaties/teams overgelaten.

Als de student vervolgens geïnformeerd wordt, moet dat een plek krijgen in de communicatiemiddelen of in de gesprekken met de student. Dat kan breeduit in de externe

communicatie, of juist op individueel niveau met de student. Daarbij kan ook nagedacht worden over het moment waarop wordt gecommuniceerd. Bij de inschrijving meteen? Of op het moment dat studenten gaan kiezen voor keuzedelen?

De manier waarop omgegaan wordt met verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen kan door instellingen gebruikt worden om zich te onderscheiden. Bijvoorbeeld “bij ons wordt altijd gezocht naar een passende manier om aan het verzoek te voldoen” of door het neerzetten van “niet-gekoppelde aanraders”.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de niet-gekoppelde keuzedelen, komt bij het bepalen van aanbod met name neer op een afgewogen besluit over het wel of niet breed neerzetten van de mogelijkheid om niet-gekoppelde keuzedelen te kiezen. En als de keuze gemaakt is, in lijn daarmee communiceren met de student.

Communicatie

- als er voor gekozen is om het totale aanbod van de instelling inzichtelijk te maken voor alle studenten dan het aanbod opnemen in de communicatiekanalen zoals de website, social media, flyers, studiegids, etc.
- de student informeren over de mogelijkheid van het verzoek, aan de hand van een informatieplan (welke kanalen zoals voorlichtingsmateriaal, welk moment)

3.2 Impact op het kiezen van keuzedelen door de student

Binnen de instelling wordt een proces ingericht voor het indienen en afhandelen van verzoeken, het doen van controles op overlap en organiseerbaarheid en het wel of niet toekennen van het verzoek. Dat betekent dat studenten ergens hun verzoek kunnen indienen en dat iemand daar vervolgens mee aan de slag gaat. Hoe dit proces is ingericht en hoe de informatiestromen lopen, wordt vastgelegd ten behoeve van de verantwoording (richting examencommissie, inspectie, beroepsprocedure, etc.).

Daarbij komt er meer druk te staan op het begeleiden van de student bij het maken van een keuze voor keuzedelen. De student kan immers putten uit het totale aanbod van de instelling en niet alleen dat van de opleiding. Of het toegevoegde waarde heeft voor de student en of het niveau haalbaar is, zijn geen factoren die een rol spelen bij het toekennen of afwijzen van het verzoek. Die onderwerpen zijn echter bij uitstek onderdeel van de begeleiding van de student. Er komt daardoor meer druk te staan op de rol van de SLB'er.

Als de student een verzoek heeft gedaan en het verzoek wordt toegewezen, wordt de keuze vastgelegd op de onderwijsovereenkomst (OOK) en wordt het keuzedeel in de administratiesystemen toegevoegd aan de student en zijn/haar resultatenboom.

Verwacht wordt dat door de niet-gekoppelde keuzedelen studenten meer gebruik maken van de mogelijkheid om een klacht of bezwaar in te dienen. Verzoeken kunnen immers worden afgewezen. Studenten die vinden dat dit besluit ten onrechte is genomen, kunnen zich volgens de gebruikelijke procedure wenden tot de klachtencommissie of het bestuur.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de niet-gekoppelde keuzedelen, komt bij het kiezen van keuzedelen met name neer op de administratie, planning en logistiek, HR en werk voor de examencommissie.

(studenten)Administratie

- een plek inrichten waar verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen ingediend kunnen worden en afspraken maken over welke plek dat is: centraal, per locatie, per team, of bij eigen SLB'er?
- de administratieve systemen inrichten op een manier waarop niet-gekoppelde keuzedelen aan een student kunnen worden verbonden

Planning en logistiek

- binnengekomen verzoeken toetsen op organiseerbaarheid (in de volgorde: eerst toetsen op overlap, daarna organiseerbaarheid)
- SLB gaat grotere rol spelen in keuzeprocés dus SLB zou explicieter vastgelegd kunnen worden in het rooster/ het curriculum

HR

- medewerkers die belast worden met het doen van de controle op overlap (en organiseerbaarheid?) uitrusten met de juiste expertise om dit te kunnen doen
- SLB'ers scholen in begeleidingsgesprekken als het gaat om niet-gekoppelde keuzedelen

Examencommissie

- rol in het beoordelen en besluiten of keuzedelen overlappen met de kwalificatie (of het delegeren van deze taak aan ...)

3.3 Impact op het uitvoeren en examineren van keuzedelen

Als het verzoek voor het volgen van een niet-gekoppeld keuzedeel is toegewezen, wordt georganiseerd dat de student aan het keuzedeel kan deelnemen. Dat betekent dat de student weet op welk moment het plaatsvindt, welk materiaal (als daar sprake van is) nodig is, dat de docent op de hoogte is, etc. Bovendien wordt de student op de hoogte gebracht van de examinering van het betreffende keuzedeel.

De introductie van niet-gekoppelde keuzedelen zou er vaker toe kunnen leiden dat instellingen het onderwijs voor keuzedelen gezamenlijk (over groepen/teams heen) programmeren. Bijvoorbeeld door per periode momenten voor keuzedelen in te plannen of te werken met een vast dagdeel voor keuzedelen, daar waar dat mogelijk is. De keuze om dit op die manier in te richten is natuurlijk geheel naar eigen inzicht van instellingen. Als daar niet voor wordt gekozen, leiden de verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen tot meer diversiteit in de planning, wat hogere eisen stelt aan de planning en logistiek.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de niet-gekoppelde keuzedelen, komt bij de uitvoering en examinering van keuzedelen met name neer op de planning en logistiek, communicatie, verantwoording en eventueel werk voor de examencommissie.

Planning en logistiek

- als het verzoek wordt gehonoreerd, dan moet daadwerkelijk mogelijk gemaakt dat de student het keuzedeel gaat volgen (individueel rooster voor de student, docent moet op de hoogte zijn dat student aanschuift, etc)

Communicatie

- opleidingsteams informeren over hoe resultaten van niet-gekoppelde keuzedelen moeten worden vastgelegd en om welke resultaten het gaat

Examencommissie

- vaststellen resultaat/ diplomamodel/ resultatenlijst, ook voor niet-gekoppelde keuzedelen
- behandelen vrijstellingen, ook voor niet-gekoppelde keuzedelen

Verantwoording

- procesbeschrijving opstellen voor indienen en behandelen van verzoek, inclusief bijbehorende documenten/ formulieren (reglement?)
- bijhouden van aantallen verzoeken (gehonoreerd/afgewezen) en zorgen dat ze in het jaarverslag opgenomen worden

4. Afwijken van keuzedeelverplichting t.b.v. vorming

Onderwijsinstellingen krijgen ook de mogelijkheid om de opleiding voor een deel in te richten met onderwijs dat niet behoort tot de kwalificatie of de keuzedelen. De studielast hiervan wordt met 240 klokuren in mindering gebracht op de omvang van de keuzedeelverplichting die bij de soort opleiding hoort. Deze ruimte is bedoeld voor invulling in het kader van persoonlijke, culturele of levensbeschouwelijke vorming. Een vereiste is dat dit onderdeel aantoonbaar van voldoende kwaliteit is en niet samenvalt met onderdelen van de desbetreffende kwalificatie. Als de instelling van deze mogelijkheid gebruik maakt, moet hierover verantwoording worden afgelegd in het jaarverslag. De instelling bepaalt per kwalificatie/crebo of er gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om af te wijken. Als één kwalificatie zowel in de BOL als BBL wordt aangeboden of op verschillende locaties, geldt het dus voor alle varianten.

Het is van belang dat studenten de mogelijkheid behouden om een keuzedeel te kiezen. Daarom worden de entree-opleidingen en de specialistenopleidingen van deze mogelijkheid uitgezonderd (voor deze opleidingen geldt een keuzedeelverplichting met een studielast van 240 klokuren).

Een dergelijk onderdeel van de opleiding dat besteed wordt aan persoonlijke, culturele of levensbeschouwelijke vorming telt mee voor de urennormen die aan de opleiding worden gesteld (t.a.v. studielast en onderwijstijd). Echter, als het onderdeel wordt ingevuld met een vorm van praktijkleren, kan deze tijd niet worden meegeteld als formele BPV. De persoonlijke, culturele of levensbeschouwelijke vorming maakt geen onderdeel uit van de slaag-/zakbeslissing. In de OOK en de OER van de student wordt de keuzedeelverplichting vermeld die geldt bij de opleiding. Als gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om af te wijken van de keuzedeelverplichting, dan wordt de keuzedeelverplichting die overblijft, vermeld op de OOK.

4.1 Impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod

Door de instelling wordt een nieuwe afweging gemaakt bij het bepalen van het aanbod van keuzedelen. Namelijk, wordt er wel of niet gekozen voor het gemotiveerd afwijken van de keuzedeelverplichting? En zo ja, geldt dat instellingsbreed of wordt dat per crebo bepaald? Indien er wordt afgeweken van de keuzedeelverplichting met 240 uur, moet uit het register keuzedelen mogelijk een andere keuze voor keuzedelen worden gemaakt. Immers, een keuzedeel van 720 uur past niet in een keuzedeelverplichting van 720 - 240 uur.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de mogelijkheid om af te wijken van de keuzedeelverplichting, komt bij de impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod met name neer op de administratie, communicatie, verantwoording en eventueel de examencommissie.

(studenten)Administratie

- als het afwijken van de keuzedeelverplichting niet instellingsbreed geldt maar voor specifieke crebo's, is voor de opleidingen die gebaseerd zijn op die crebo's de keuzedeelverplichting op de OOK afwijkend: indien in de systemen is geprogrammeerd wat de keuzedeelverplichting per opleiding is, moet hier een (handmatige) aanpassing plaatsvinden.

Communicatie

- vermelding op de website en in brochures, want studenten moeten hierover geïnformeerd worden
- bij doorstroom kan het vormende onderwijs niet ingezet worden voor vrijstelling voor een keuzedeel: dit moet duidelijk gecommuniceerd worden

Examencommissie

- iemand moet constateren dat de het vormende onderwijs niet overlapt met de kwalificatie eisen en de eisen voor taal & rekenen en loopbaan & burgerschap; dat zou de examencommissie kunnen zijn

Verantwoording

- de reden waarom en manier waarop wordt afgeweken moet worden gemotiveerd
- motivatie moet worden vastgelegd in jaarverslag; als niet de hele instelling afwijkt dan moet het per crebo worden aangegeven

4.2 Impact op het kiezen van keuzedelen door de student

Het keuzeproces van de student verandert niet door de mogelijkheid om van de keuzedeelverplichting af te wijken. De student kiest minder keuzedelen (of een kleiner keuzedeel), maar het proces blijft hetzelfde. Dat zou kunnen betekenen dat er minder druk komt te staan op de begeleiding van de student bij de keuze, puur omdat er sprake is van minder keuze(momenten).

Er wordt geen extra werk voorzien.

4.3 Impact op het uitvoeren en examineren van keuzedelen

In de uitvoering en examinering van de keuzedelen verandert als gevolg van het afwijken van de keuzedeelverplichting niets. De keuzedelen die overblijven moeten ingepland worden, zo ook het vormende onderwijs dat er voor in de plaats komt. Afhankelijk van hoe de systemen voor planning en logistiek ingericht zijn, kan het voorkomen dat er als gevolg van het afwijken een aanpassing doorgevoerd moet worden. Voor de examinering geldt dat instellingen kunnen kiezen om het vormende onderwijs wel of niet te examineren. Als dat niet wordt gedaan, ontstaat er zelfs verlichting in plaats van verzwarende; ook voor de examencommissie.

De impact is vooral zichtbaar op studentniveau. Voor een niveau 2 student blijft er maximaal één keuzedeel over om de keuzedeelverplichting mee in te vullen. De student heeft dan niet de mogelijkheid om het resultaat daarvan te compenseren met andere keuzedelen, anders dan met een extra keuzedeel. Als de student een extra keuzedeel gevolgd heeft dat wel behaald is, kan hij/zij een verzoek indienen om dat keuzedeel mee te laten tellen voor de keuzedeelverplichting. Voor studenten op niveau 3 en 4 geldt dat er minder keuzedelen overblijven om mee te compenseren, maar het effect is daar minder groot.

Waar de student goed bewust van gemaakt moet worden, is dat als hij/zij doorstroomt vanuit een opleiding waarin afgeweken is van de keuzedeelverplichting naar een opleiding/instelling waar dat niet zo is, het genoten vormende onderwijs nooit vrijstelling voor een keuzedeel kan opleveren. De student moet in dat geval “een been bijtrekken” en een keuzedeel méér volgen in de nieuwe opleiding; er van uitgaande dat andere studenten hun keuzedelen als vrijstellingen mee kunnen nemen naar een opvolgende opleiding.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de mogelijkheid om af te wijken van de keuzedeelverplichting, komt bij de uitvoering en examinering van keuzedelen met name neer op de communicatie, planning en logistiek, HR en verantwoording.

Communicatie

- bij doorstroom kan het vormende onderwijs niet ingezet worden voor vrijstelling voor een keuzedeel: dit moet duidelijk gecommuniceerd worden

Planning en logistiek

- mogelijke aanpassing in de systemen om het afwijken van de keuzedeelverplichting te kunnen faciliteren

HR

- afhankelijk van de gekozen schaalgrootte van het vormende onderwijs (bijvoorbeeld instellingsbreed) moeten er voldoende medewerkers zijn die het onderwijs kunnen geven

Verantwoording

- aan de inspectie moet worden aangetoond dat het onderwijs van voldoende kwaliteit is

5. Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van slaag-zakbeslissing

Voor alle studenten die op 1 augustus 2018 starten met een opleiding geldt dat de hoogte van het examenresultaat van een keuzedeel meetelt bij het behalen van het diploma. De invoering daarvan verloopt cohortsgewijs. Studenten die eerder zijn gestart met hun opleiding met keuzedelen, mogen de opleiding afmaken volgens de toen geldende regels. Studenten die starten in en vanaf het schooljaar 2018-2019 krijgen hier wél mee te maken. Alleen het examenresultaat of de examenresultaten zijn dan niet meer voldoende om te diplomeren. Er is een compensatieregeling afgesproken, zodat studenten de keuzedelen binnen de keuzedeelverplichting met elkaar kunnen compenseren. Hiervoor gelden de volgende regels:

1. Het gemiddelde van de resultaten van de keuzedelen binnen de keuzedeelverplichting moet tenminste een 6 of een “voldoende” zijn
2. Voor minimaal de helft van deze keuzedelen moet het resultaat tenminste een 6 of een “voldoende” zijn
3. Een keuzedeelresultaat mag nooit lager dan een 4 of daarmee overeenkomende eindwaardering zijn
4. De omvang van een keuzedeel wordt niet meegewogen in het gemiddelde

De compensatie geldt uitsluitend tussen keuzedelen. Een student kan dus niet met een kerntaak uit de kwalificatie compenseren voor een keuzedeel of andersom.

Het is aan de instelling om, volgens dezelfde regels die gelden voor de examinering van kerntaken uit de kwalificatie, de cesuur voor de examinering te bepalen. De totstandkoming van het uiteindelijke examenresultaat is de verantwoordelijkheid van de instelling. Of aan bovenstaande voorwaarden is voldaan, wordt vastgesteld door de examencommissie.

5.1 Impact op het bepalen van het keuzedeelaanbod

De aanbodverplichting waar onderwijsinstellingen zich aan moeten houden, verandert niet als gevolg van de veranderende slaag-zakbeslissing. Het kan echter zo zijn dat instellingen wel anders naar de inhoud van het aanbod gaan kijken. Misschien wordt er voor gekozen om een makkelijker aanbod samen te stellen voor studenten, zodat de kans dat zij zakken als gevolg van keuzedelen zo klein mogelijk is.

Er wordt geen extra werk voorzien.

5.2 Impact op het kiezen van keuzedelen door de student

Net als bij het verzoek voor niet-gekoppelde keuzedelen, heeft het meetellen van het keuzedeelresultaat impact op de begeleiding van studenten. De druk om een verstandige en haalbare keuze te maken neemt toe. Zeker als studenten ook verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen gaan indienen. Dat kunnen immers keuzedelen op alle denkbare niveaus zijn.

Ook bestaat de kans dat studenten makkelijkere keuzes gaan maken. Keuzedelen die als moeilijker worden ervaren, zoals doorstroomkeuzedelen naar het HBO, worden minder snel door studenten gekozen. Dat heeft impact op de doorstroomkansen van studenten.

Het kiezen van een lager niveau keuzedeel t.o.v het denk- werkniveau van de kwalificatie kan leiden tot onduidelijkheid over het niveau van het diploma: een 8.0 voor een keuzedeel dat gekoppeld is aan een niveau 2 kwalificatie t.o.v een student met een 6 voor een keuzedeel dat gekoppeld is aan een niveau 4 kwalificatie. Het beroepenveld heeft verwachtingen ten aanzien van keuzedelen: een niveau 4 diploma geeft bijvoorbeeld de verwachting van een keuzedeel dat gelijkwaardig is. Het is minder transparant wat van de student verwacht kan worden en met welke bagage de student de arbeidsmarkt betreedt.

Het risico dat de student loopt als het gekozen niveau te hoog blijkt te zijn of het keuzedeel niet passend is, is vooraf niet inzichtelijk te maken. Daarnaast kunnen de werkgevers invloed uitoefenen en gevolgen verbinden aan het zakken op een branche-specifiek keuzedeel. “Ik neem je alleen aan bij...”. Het kan gevolgen hebben voor de arbeidspotentie als de student een niet-branche-relevant keuzedeel kiest.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de slaag-zak beslissing op 1 augustus 2018, komt bij het kiezen van keuzedelen met name neer op de HR en communicatie.

HR

- de SLB-er moet goed op de hoogte zijn van de regels om de student goed te begeleiden
- om de druk aan te kunnen en inhoudelijk de juiste begeleiding te kunnen bieden zal de SLB-er geschoold moeten worden (professionalisering)

Communicatie

- het overleg tussen onderwijs en bedrijfsleven is essentieel; weten van elkaar wat er mogelijk is en wat de gevolgen zijn

5.3 Impact op het uitvoeren en examineren van keuzedelen

De examencommissie controleert vanaf het cohort 2018-2019 niet alleen of er sprake is van voldoende keuzedeelresultaten, maar neemt hierin ook de hoogte van de resultaten en de (in het EKB beschreven) compensatie mee. Dat is een flinke impact op het werk dat de examencommissies moeten doen. Om het werk van de examencommissie te ondersteunen, wordt van systemen gevraagd om accurate en “hapklare” informatie aan te leveren op basis waarvan de examencommissie haar oordeel kan geven.

Voor studenten levert de compensatieregeling complexiteit op. Studenten moeten goed inzicht hebben in hun resultaten en wat er van hen verwacht wordt. In de programmering zou hier rekening mee gehouden kunnen worden, bijvoorbeeld door keuzedelen strategisch te plannen. Aan het einde kan de student goed beoordelen of hij het aandurft om nog dat ene lastige keuzedeel te kiezen.

Daarnaast zorgt de slaag-zakbeslissing voor meer behoefte aan herexamens. In de situatie voor 1 augustus 2018 kan genoeg worden genomen met een onvoldoende; na 1 augustus 2018 is daar veel minder ruimte voor. Voor de student om zijn/haar diploma te kunnen halen, kan het noodzakelijk zijn om keuzedelen te herkansen. Dit levert voor instellingen extra werk op in de organisatie, administratie en beoordeling. Studenten die ondanks herexamens alsnog onvoldoende goede resultaten hebben voor keuzedelen, zullen ongediplomeerd de opleiding verlaten. Daardoor is het aannemelijk dat deze wijziging op het wetsvoorstel zorgt voor meer voortijdig schoolverlaters.

Verwacht wordt dat studenten hierdoor meer gebruik maken van de mogelijkheid om een klacht of bezwaar in te dienen. Studenten die vinden dat zij ten onrechte geen diploma hebben gehaald, kunnen beroep aantekenen bij het College van Beroep voor Examens (volgens WEB art 7.5.2).

Een keuzedeel aanbieden in de BPV is voor onderwijs en het bedrijfsleven een uitdaging en die uitdaging wordt volgens de onderwijsinstellingen vergroot als de hoogte van keuzedeelresultaten meetelt voor de slaag-zakbeslissing. Er komt meer druk op het examen in de praktijk te staan, aangezien het resultaat grotere gevolgen heeft voor de student. Dit heeft enige impact op het werk van de leerbedrijven, maar ook voor de coördinatie en ondersteuning van de BPV vanuit de instelling.

Het werk dat gedaan moet worden als gevolg van de slaag-zak beslissing op 1 augustus 2018, komt bij de uitvoering en examinering van keuzedelen met name neer op de administratie, planning en logistiek en examencommissie.

(studenten)Administratie

- de vastlegging van resultaten krijgt extra lading als gevolg van de slaagzakbeslissing en de systemen moeten de benodigde informatie aan de examencommissie kunnen aanleveren, opdat de examencommissie op basis van de juiste informatie haar werk kan doen
- in de administratie moet zichtbaar worden welke student in welk cohort zit en aan welke diploma eisen moet voldoen. De studentenadministratie moet (juist en op tijd) gevoed worden door docenten en begeleiders
- administreren van herexamens

Planning en logistiek

- het belang van strategisch plannen van keuzedelen neemt toe
- organiseren en plannen van herexamens

Examencommissie

- de cesuur voor keuzedelen moet worden bepaald en vastgesteld, inclusief welke schalen er worden gebruikt en de manier waarop de compensatieregeling wordt toegepast (bijvoorbeeld, hoe wordt het gemiddelde berekend bij het gebruik van een driepuntsschaal)
- formuleren van beleid ten aanzien van herexamens voor keuzedelen
- de examencommissie krijgt meer controlepunten. Om dit goed te structureren (verschillende cohorten en volgsysteem) moet de vastlegging op orde zijn zodat het werk van de examencommissie efficiënt uitgevoerd kan worden

6. Overige onderwerpen

Tijdens de impact analyse is specifiek de impact op de BBL-opleidingen aan bod gekomen. In die bespreking is de volgende impact benoemd:

- Als een keuzedeel (voor BBL) in de BPV geprogrammeerd is en een student kiest een ander keuzedeel, ontstaat mogelijk een logistiek probleem en/of zal er bekeken moeten worden of het andere keuzedeel ook bij de huidige werkgever uitgevoerd kan worden. Of er moet naar een ander leerbedrijf gezocht worden.

7. Voorstel centraal gefaciliteerde maatregelen

In dit hoofdstuk wordt per wijziging aangegeven welke centraal gefaciliteerde maatregelen door de deelnemers zijn voorgesteld.

7.1 Algemeen

1. Inspanning van het onderwijsveld in kaart brengen

Een model ontwikkelen om de extra inspanning die een instelling moet doen om de herziening en de drie wijzigingen te implementeren, te kwantificeren. Met andere woorden, wat is de financiële impact ten aanzien van de administratie, logistiek en begeleiding? Dergelijke inzichten in de toekomst meenemen in het politieke debat.

2. Afstemming vastlegging keuzedeelgegevens

Afstemming tussen grote landelijke ICT systemen over uniforme vastlegging van keuzedeelgegevens zodat de koppelingen tussen logistieke systemen, begeleidingssystemen en kernregistratiesystemen eenvoudiger gemaakt kunnen worden.

7.2 Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel

3. “Zwarte lijst” koppelingen tussen keuzedelen en kwalificaties

Om de toets op overlap tussen niet-gekoppelde keuzedeel en kwalificatie te vereenvoudigen, wordt voorgesteld om door SBB een lijst op te laten stellen met combinaties tussen keuzedelen en kwalificaties die vanwege overlap niet zijn toegestaan. Deze lijst kan continu worden aangevuld. Instellingen willen daarnaast graag met SBB contact op kunnen nemen om een combinatie tussen keuzedeel en kwalificatie bij SBB te checken.

4. Organisatorische redenen voor afwijzen van verzoek

Er is behoefte aan een landelijke lijst met organisatorische redenen om een verzoek om een niet-gekoppeld keuzedeel af te wijzen, of als dat niet wenselijk is, casuïstiek over het afwijzen van een verzoek voor een niet-gekoppeld keuzedeel.

5. Workshop SLB

Centraal ontwikkelde workshop die onderwijsinstellingen kunnen gebruiken om SLB-ers bij te scholen over keuzedelen en de nieuwe complexiteit rondom niet-gekoppelde keuzedelen en slaag-zakbeslissing.

6. Informatiemateriaal SLB

Centraal ontwikkeld informatiemateriaal om SLB-ers goed op de hoogte te brengen van wat er gaat veranderen, in de vorm van een servicedocument, flyers, etc. Ook materiaal maken om management te informeren over de rol en het belang van SLB bij keuzedelen.

7. Procesbeschrijving verzoek niet-gekoppeld keuzedeel

Procesbeschrijving/ stroomschema voor het proces dat ingericht moet worden om verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen te behandelen. Van indienen verzoek t/m het bijhouden van het aantal verzoeken t.b.v. de verantwoording.

8. Uitwisselen best practices

Er is behoefte aan een plek waar best practices over verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen kunnen worden uitgewisseld.

9. Casuïstiek instroomeisen keuzedelen

Er is behoefte aan landelijk ontwikkelde casuïstiek of en hoe instellingen om kunnen gaan met het stellen van instroomeisen voor keuzedelen en dan met name in het licht van verzoeken voor niet-gekoppelde keuzedelen van studenten die niet voldoen aan deze instroomeisen.

7.3 Afwijken van de keuzedeelverplichting t.b.v. vorming

Voor deze wijziging zijn geen centraal gefaciliteerde maatregelen benoemd.

7.4 Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van de slaag-zakbeslissing

10. Cohortenschema

Een cohortenschema waarin alle cohorten benoemd zijn die mogelijk naast elkaar kunnen bestaan, als het gaat om keuzedelen en de slaag-zakbeslissing: 1) opleiding o.b.v. "oude structuur" 2) opleiding gestart in vrijwillig jaar o.b.v. herzien kwalificatiedossier zonder keuzedelen 3) opleiding gestart in vrijwillig jaar o.b.v. herzien kwalificatiedossier mét keuzedelen 4) opleiding gestart vanaf 1 augustus 2016 o.b.v. herzien kwalificatiedossier met keuzedelen waarbij alleen resultaten behaald moeten zijn voor de keuzedelen en 5) opleiding gestart vanaf 1 augustus 2018 o.b.v. herzien kwalificatiedossier met keuzedelen waarbij de hoogte van keuzedeelresultaten meetelt voor de slaag-zakbeslissing. Voorbeeld hiervan is het bestaande cohortenschema van het servicepunt examinering.

8. Tips & trucs voor onderwijsinstellingen

De deelnemers hebben naast de centraal te nemen maatregelen ook nagedacht over maatregelen die onderwijsinstellingen zelf kunnen nemen. Dit is gevangen in de vorm van “tips & trucs” waarmee instellingen zelf hun voordeel kunnen doen. De deelnemers adviseren om deze tips & trucs beschikbaar te maken voor het hele veld.

8.1 Verzoek student voor niet-gekoppeld keuzedeel

- Stel niet-gekoppelde keuzedelen beschikbaar voor alle studenten in een digitaal systeem. Nadat de student zijn/haar keuze heeft kenbaar gemaakt kan er een workflow uitgevoerd worden volgens een door instelling bepaald proces om het verzoek voor een niet-gekoppeld keuzedeel te behandelen.
- Richt een SLB centrum, expertisecentrum keuzedelen of netwerk keuzedeelspecialisten in op de instelling of doe dit met een cluster van instellingen (om elkaar te informeren of de student aan een deskundige te koppelen).
- Richt één centraal punt in (op ofwel schoolniveau ofwel afdelingsniveau) met het overzicht van het keuzedeelaanbod en welke criteria binnen de instelling gelden voor de organiseerbaarheid van niet-gekoppelde keuzedelen. Overlap vereist andere expertise dan controle op organiseerbaarheid, dit zijn mogelijk verschillende medewerkers. Een centraal punt kan verzoeken van studenten over afdelingen heen beoordelen. Misschien is een verzoek in combinatie met andere verzoeken wél mogelijk.
- Koppel metadata aan keuzedelen (over soort, omvang e.d.) die snel en makkelijk te ontsluiten is voor bijvoorbeeld website, printmogelijkheden e.d.
- Een uniforme vastlegging voor alle keuzedelen binnen de instelling is noodzakelijk voor een goede koppeling tussen logistieke systemen, begeleidingssystemen en kernregistratiesystemen.
- Niet gekoppelde keuzedelen op verzoek opnemen in het aanbod van de instelling kan een sneeuwbaaleffect veroorzaken ten aanzien van aanbod van de instelling dus kijk goed hoe je daarmee omgaat. Kan een keuzedeel in het systeem bijvoorbeeld ook alleen administratief in het aanbod zijn opgenomen?

8.2 Afwijken van de keuzedeelverplichting t.b.v. vorming

- Een student kan nadeel ondervinden bij doorstroom als zijn/haar opleiding afwijkt van de keuzedeelverplichting, omdat de student mogelijk in een vervolopleiding een extra keuzedeel moet doen ten opzichte van de andere studenten. Informeer de student hierover middels de OER en wijs de student op de mogelijkheid om een extra keuzedeel te volgen om dit op te vangen.

- De motivatie moet worden vastgelegd, neem dat op als onderdeel van het geïntegreerd jaardocument (reden wordt bepaald op afdelingsniveau/creboniveau verantwoording op instellingsniveau).
- Aan de inspectie moet worden aangetoond dat het onderwijs van voldoende kwaliteit is: neem dat op in de kwaliteitscyclus (bijvoorbeeld studenttevredenheid).

8.3 Hoogte van keuzedeelresultaten onderdeel van de slaag-zakbeslissing

- Neem de examinering van keuzedelen in de praktijk op in de kwaliteitscyclus voor examinering.
- Maak goed zichtbaar in studentenadministratie welke verbintenis, welk cohort en welke diploma-eisen voor de student gelden.
- Maak goede afspraken over wie de resultaten van keuzedelen invoert. Advies; sluit aan bij reguliere afspraken.
- Maak een gevarieerd aanbod van keuzedelen als het gaat om de moeilijkheidsgraad en soort keuzedelen.
- Stel op instellingsniveau duidelijke taakomschrijvingen op van SLB-er en de andere relevante rollen en taken rondom de begeleiding van studenten.
- Stel een informatievoorziening op vanuit de instelling over de slaag-zakbeslissing en het examineringskader. Laat de BPV-begeleider dit overdragen aan de werkbegeleider en iemand op bedrijvenadviesniveau aan het strategisch niveau binnen het leerbedrijf.
- Maak eenvoudige uitruil mogelijk met 'makkelijkere' extra keuzedelen.
- Houd bij de programmering van keuzedelen rekening met met herkansingen voor keuzedelen.